

T.C.
DEVLET BAKANLIĞI

SAYI : B.02.0.007/00.803
KONU : Yazılı Soru Önergesi

18.1.4.2007

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞI
GENEL SEKRETERLİĞİNE
(Kanunlar ve Kararlar Dairesi Başkanlığı)

- İLGİ: a) Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığı Genel Sekreterliği Kanunlar ve Kararlar Dairesi Başkanlığı'nın 02.04.2007 tarih ve KAN.KAR.MD.A.01.0.GNS.0.10.00.02-7/21491-30839/69087 sayılı yazısı.
b) Başbakanlık Kanunlar ve Kararlar Genel Müdürlüğü'nün 10.04.2007 tarih ve B.02.0.KKG.0.12/106-566-22/1601 sayılı yazısı.

İlgi (b) yazı ile Adana Milletvekili N.Gaye ERBATUR tarafından Sayın Başbakanımıza yöneltilen ve Sayın Başbakanımızın da kendileri adına Bakanlığım koordinatörlüğünde cevaplandırılmasını tensip ettikleri 7/21491 esas nolu yazılı soru önergesinin cevabı ekte sunulmuştur.

Bilgilerinize arz ederim.

Nimet ÇUBUKÇU
Devlet Bakanı

Dağıtım:

Gereği :

- TBMM Genel Sekreterliği
(Kanunlar ve Kararlar Dai.Bşk.)
Ek: 1 Yazı (2 Nüsha)

Bilgi :

- Başbakanlık
(Kan.ve Kar.Gen.Müd.)
Ek: 1 Yazı

**ADANA MİLLETVEKİLİ SAYIN PROF.DR.N.GAYE ERBATUR'UN
7/21491 ESAS NOLU YAZILI SORU ÖNERGESİ CEVABIDIR**

25.01.2007 tarihli ve 16773 sayılı, Türkiye'de "erken evlilikler" ile ilgili yazılı soru önergesi Kadın ve Aileden sorumlu Devlet Bakanı Nimet Çubukçu'ya tarafımdan gönderilmiş ve sorduğum sorulara Sayın Çubukçu 21.02.2007 tarihinde cevap vermiştir. Soru önergesinde Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü ve Türkiye İstatistik Kurumu'nun ortaklaşa gerçekleştirdiği "Aile Yapısı Araştırması" sonuçlarına dayanarak Türkiye'de erken evliliklerin önlenmesine ilişkin sorular yöneltilmişti. Ancak verilen cevaplarda sorularımıza bütünüyle yanıt alınamamıştır. Bu kapsamda Türkiye Cumhuriyeti Başbakanı olarak aşağıdaki soruların tarafınızdan yanıtlanmasını rica ederim.

SORULAR :

- 1) Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumuna bağlı olarak hizmet veren Aile Danışma ve Toplum Merkezlerinde uygulanan "Anne-Çocuk Eğitimleri" ve "Kadının İnsan Hakları Eğitimi" programlarının hedef kitlesi kimlerdir? Bu eğitimler kız çocuklarının erken yaşlarda ve bazen zorla evlendirilmelerinde karar verici olan babalara ağabeylere, erkek akrabalara kısacası erkeklere de verilmekte midir?
- 2) Bugüne kadar söz konusu eğitimlerden bugüne kadar kaç kişi yararlanmıştır? Bu eğitimlere katılan kişilere sertifika verilmekte midir?
- 3) Kadın ve Aileden Sorumlu Devlet Bakanı Nimet Çubukçu yazılı olarak verdiği cevabında "Ülkemizde hem sosyal değişim süreci hemde bu konuda yapılan çalışmaların olumlu yansımaları sonucunda erken yaşlarda evlilik konusunda önemli bir değişimin yaşandığı görülmektedir" demektedir. Söz konusu çalışmalar, Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumuna bağlı olarak hizmet veren Aile Danışma Merkezleri ve Toplum Merkezlerinde uygulanan "Anne-Çocuk Eğitimleri" ve "Kadının İnsan Hakları Eğitimi" programları ile sınırlı mıdır? Bunun dışında bahsedilmeyen çalışmalarda mevcut mudur?
- 4) Yukarıda Nimet Çubukçu'nun vermiş olduğu yanıtta bahsedilen 'önemli değişim' den ne kastedilmektedir? Bu konuda yapılmış, yapılmakta olan somut bir çalışma var mıdır? Yoksa bahsedilen önemli değişimler sadece kişisel gözlemlere mi dayanmaktadır?
- 5) Erken evliliklerin sebepleri ve olumsuz sonuçları/zararları konusunda kadın-erkek, tüm topluma ve özellikle gençleri bilgilendirmeye/ bilinçlendirmeye yönelik çalışmalar yapılması, yayınlar çıkarılması ve erken ve zorla evliliklerle ilgili kurum ve kuruluşların dikkatini yönlendirecek bu kurum/kuruluşlarla işbirliği yapılması planlanmakta mıdır?
- 6) Erken yaşta evlendirilmek istenen kadınların başvurabileceği, danışmanlık alabileceği merkezler, Alo 183 gibi yardım hatlarında bu konuda da yol gösterecek uzmanların bulundurulması düşünülmekte midir?
- 7) Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğünün gerçekleştirilmesi planlanan "Aile Eğitim Projesi" ne zaman hayata geçirilecektir?
- 8) Projede erken yaşta ve zorla evlilikler ve akraba evliliklerinin önlenmesine ilişkin ne gibi çalışmalar yapılması planlanmaktadır?
- 9) Projede bu konuda çalışma yapmış ve/veya ilgili sivil toplum kuruluşları ile işbirliği yapılması planlanmakta mıdır?

CEVAPLAR :

Konuya ilişkin olarak Bakanlığımıza bağlı Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Genel Müdürlüğünce verilen cevaba göre;

Genel Müdürlüğümüz ve Anne Çocuk Eğitim Vakfı işbirliği ile Toplum Merkezleri ve Aile Danışma Merkezlerinde uygulanan programlarda;

- "Anne Çocuk Eğitim Programı" (AÇEP)'in hedef kitesini 5 yaşında çocuğu olan anneler,
- Baba Destek Programı (BADEP)'nin hedef kitlesi 0-10 yaş arası çocuğu olan Babalar,
- UNICEF teknik desteği ile yürütülen Benim Ailem Eğitim Programının hedef kitlesi 0-6 yaş çocuğu olan anneler,
- Yeni Çözümler Vakfı işbirliği ile yürütülen Kadının İnsan Hakları Projesi çerçevesinde yürütülen Kadının İnsan Hakları Eğitim Programının hedef kitlesi ise kadınlar ve genç kızlardır.

Söz konusu paket programlardan sadece Baba Destek Programı babalara verilirken, annelere verilen Benim Ailem "Anne Çocuk Eğitim Programında" her oturum sonrası o hafta işlenen konuyla ilgili olarak hazırlanan baba mektupları ve konuyla ilgili ekler babalara ve diğer aile üyelerine gönderilmekte, bu yolla babalara da ulaşılmaya çalışılmaktadır.

Anne Çocuk Eğitim Programından 1994 yılından bu yana uygulanmakta olup, 2006 sonuna kadar 3237 anne yararlanmıştır.

Benim Ailem Eğitim Programından 2004 - 2006 yılı sonu itibarı ile 1230 kişi yararlanmıştır. Ayrıca anılan program 0-6 yaş çocuk yuvalarında da uygulanmakta olup 536 bakıcı anneye ulaşmıştır.

Baba Destek Programından 2004'den 2006 yılı sonuna kadar 418 kişi, 1998 yılı sonunda uygulamaya başlatılan Kadının İnsan Hakları Eğitim Programından 2006 sonuna kadar 3648 kişi yararlanmıştır.

Bu eğitimlere katılan kişilere katılım belgesi verilmektedir.

Toplum merkezlerinde uygulanan eğitim programları devam etmekte olup, 2006/17 Sayılı "Çocuk ve Kadınlara Yönelik Şiddet Hareketleriyle Töre ve Namus Cinayetlerinin Önlenmesi İçin Alınacak Tedbirler" konulu Başbakanlık Genelgesinin yayınlanmasını takiben Aile Danışma ve Toplum Merkezlerine söz konusu genelgenin uygulanmasında gerekli önlemlerin alınması, ilgili tüm kurum ve kamu kuruluşlarının işbirliği ile yeni ve daha etkili projelerin uygulanması için talimat verilmiştir. Söz konusu merkezlerde çalışmalar başlatılmıştır.

Bu kapsamda; köy ve mahallelerde bilgilendirme toplantıları, 4320 Sayılı Ailenin Korunmasına Dair Kanunun Tanıtımı, bireysel görüşmeler, aile mahkemeleri ile ortak çalışmalar, boşanma aşamasındaki ailelere yönelik aile görüşmeleri, evlenecek çiftlere evlilik öncesi evlilik danışmanlığı gibi çalışmalar yapılması planlanmıştır.

Ayrıca; kadın konukevlerinden ayrılan kadınların aynı nakdi yardım hizmeti ile desteklenmesi, meslek edindirme ve farklı bireysel gelişim kurslarına devam eden kadınların katılımının teşviki için çocuklarına merkezlerde oyun odaları oluşturularak çocukların bakım sorunlarının çözülmesi, eğitimi yarım kalan genç kızlara yönelik olarak eğitimlerini tamamlamaları ve/veya daha üst seviyelere taşıyabilmelerine yönelik çeşitli çalışmalar toplum merkezleri aracılığı ile yürütülmektedir.

Bunun yanı sıra genç kız ve kadınlara haklarını arayabilme, aile içi iletişimin güçlendirilip demokratik bir aile yapısı içerisinde söz sahibi olabilmeleri yönünde bilgilendirici ve eğitici çalışmalar yürütülmekte, aktif iş yaşamına katılmak isteyen ancak çocuklarını bırakabilecek yer bulamayan kadınlara ücretsiz kreş bakım hizmeti sağlamaktadır.

Aile danışma ve toplum merkezlerinde yürütülmekte olan çalışmalar olanaklar çerçevesinde yaygınlaştırılarak bu konuda olumlu bir toplumsal değişim yaratılması hedeflenmektedir.

Toplum Merkezlerinde, önceliklerimiz kadın ve çocukların sosyal yaşamda güçlendirilmesidir. Kadınlar arasında dayanışmanın artırılması, kadının statüsünün yükseltilmesi ve iş yaşamına katılımının desteklenmesi öncelikler arasındadır.

Toplum Merkezlerinde ve Aile Danışma Merkezlerinde uygulanan Kadının İnsan Hakları Eğitim Programı ile genç kızlar ve kadınların, hakları ve sorunları konusunda bilgilendirilmeleri ve bilinçlendirilmeleri sağlanarak kadın ayrımcılığına yol açan mekanizmaları daha iyi anlamalarına yardımcı olunması ve kendilerine olan bakış açılarının değişmesi, öz güvenlerinin artması yoluyla evde güç kazanmalarına katkıda bulunulması amaçlanmaktadır.

2 ve 3. sorular çerçevesinde açıklanan çalışmalara illerde bulunan ilgili kamu ve sivil toplum kuruluşlarının, gönüllülerin katkı ve katılımları hedeflenmektedir.

Alo 183 Hattında 7 sosyal hizmet uzmanı 2 psikolog 24 saat canlı operatör bağlantısı ile 7 gün hizmet vermekte olup, söz konusu meslek elemanları, kendi mesleki bilgileri ve kurum hizmetleri çerçevesinde söz konusu hattı arayanlara rehberlik ve danışmanlık hizmeti verilmektedir.

Konuya ilişkin olarak Bakanlığımıza bağlı Kadının Statüsü Genel Müdürlüğünce verilen cevaba göre;

Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi'ne göre 18 yaşın altındaki bireylerin evlenmesinin çocuk evliliği kapsamına girdiği, erken ve zorla yapılan evliliklerin çocuk haklarının ihlali anlamına geldiğini belirtmektedir. Erken ve zorla evlilikler çocukların en temel insan haklarının ihlali olarak kabul edilmektedir.

Erken evlilikler; kız çocukların ruhsal ve bedensel gelişimleri üzerinde olumsuz etki yaratmakta, eğitimlerini kesintiye uğratmakta, ileriki yaşlarda da buna bağlı olarak istihdam olanaklarına yeteri kadar erişememeleri nedeniyle sağlık ve sosyal haklardan yeterince yararlanmalarının önünde önemli bir engel teşkil etmektedir. Küçük yaşta aile ve gelenek baskısıyla evlendirilen kız çocuklarının, aile içinde şiddete maruz kalma ve cinsel yolla bulaşan hastalıklara yakalanma riskleri artmaktadır. Bu durum, kadın üzerindeki sosyal baskıyı artırarak cinsiyetçi rolleri pekiştirmektedir.

2000 yılında gerçekleştirilen Birleşmiş Milletler Pekin+5 Özel Oturumunda, Türkiye'nin öneri ve katkılarıyla namus suçları, evlilik içi tecavüz, erken ve zorla evlendirilme ifadelerinin de, kadına karşı şiddetin kapsamı içerisine alınarak Pekin +5 Sonuç Belgesi'ne girmesi, konunun öneminin anlaşılması yolunda olumlu bir adım olarak değerlendirilmektedir.

Bu çerçevede, 1 Ocak 2002 tarihinde yürürlüğe giren Yeni Türk Medeni Kanunu, ülkemizde gerçekleşen erken yaşta yapılan evliliklerin önlenmesi amacıyla "evlenme yaşını kadın ve erkek için eşitleyerek, 17 yaşın doldurulmuş olması" şartı getirmiştir.

İlk evlenme yaşı da kadının gebelik riski altına girmesini ifade etmesi nedeniyle önemli bir demografik göstergedir. TNSA-2003 sonuçları yaş kuşakları arasında ortanca evlilik yaşında artış olduğunu ortaya koymaktadır. Ortanca evlilik yaşı 45-49 yaş grubu için 19.2'ye, 25-29 yaş grubunda ise 21'e yükselmektedir. Bulgular aynı zamanda eğitim düzeyine göre gözle görülür farklılaşmaları da göstermektedir. 25-49 yaşlar arasındaki kadınlar içinde hiç eğitimi olmayan kadınlarla en az lise mezunu kadınlar arasında ilk evlenme yaşında yedi yıllık bir fark bulunmaktadır. Bu bağlamda ülkemizde zorunlu temel eğitimin 5 yıldan 8 yıla çıkarılması, böylece kız çocuklarının okullaşma oranının artması ve eğitimde kalma süresinin uzaması, erken evlilik sorununun çözümüne yönelik önemli gelişmelerden biridir.

Erken ve zorla evlilikler ve kadına ilişkin diğer tüm sorunların ortadan kaldırılması için yasal düzenlemelerin yanı sıra toplumsal zihniyet dönüşümü de çok önemlidir.

Uzun ve zorlu bir süreç gerektiren zihniyet dönüşümünü sağlamak için ilgili tüm taraflarla iletişim ve işbirliği büyük önem taşımaktadır.

Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü, görev alanı çerçevesinde çalışmalarını ilgili tüm kamu kurum ve kuruluşları, yerel yönetimler, üniversiteler, sivil toplum kuruluşları ile işbirliği içinde yürütmektedir.

Konuya ilişkin olarak Bakanlığımıza bağlı Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğünce verilen cevaba göre;

Genel Müdürlüğümüz sosyal sorunlar ve aile konusunda araştırma yapan bir koordinasyon kurumudur. Çeşitli konularda kendisi doğrudan ailelerin eğitime yönelik yeterli uygulamaları bulunmasa da hazırladığı bazı projeler yerel yönetimler, sivil toplum örgütleri veya özel sektör tarafından uygulanabilmektedir. Ayrıca kurum uzmanları aracılığıyla bu konularla ilgili gerek bilimsel toplantılarda gerekse radyo ve televizyon gibi kitle iletişim araçlarıyla ailelere ulaşılmaya çalışılmaktadır.

Örneğin Kurum Uzmanlarınca gerçekleştirilen "Akraba Evliliğinin Kültürel Nedenleri: Ankara Örneği" adlı çalışmamız Kurumumuzun süreli yayını olan "Aile ve Toplum" dergisinde yayınlanmış olup, yine tüm taraflara gönderilmiştir. Aynı çalışma daha geniş okuyucu kitlesine ulaşması için Diyanet İşleri Başkanlığının süreli Yayını olan "Diyanet Dergisi" ayrı basım yapılarak dağıtılmıştır.

Ayrıca, Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü tarafından geliştirilen ve yerel yönetimler tarafından uygulanmasının faydalı olacağı düşünülen bazı projeler 2004 yılında Büyükşehir ve ilçe belediyelerine uygulanmak üzere gönderilmiştir.

Bu projelerden bir tanesi de yerel yönetimlere bağılı olarak Aile Danışma Merkezi kurulması çalışmasıdır. Bu merkezlerde; aile hayatının geliştirilmesi ve güçlendirilmesi yoluyla ailenin refahı, mutluluğı ve bütünlüğünün sağlanması, uyumlu aile ilişkilerine katkıda bulunulması, aileyi bir arada tutan bağların kuvvetlendirilmesi, aile üyelerinin kişiliklerinin sağlıklı biçimde gelişmesi, birey olma potansiyellerinin güçlendirilmesi ve toplumsal yaşama uyumlarının sağlanması, sağlıklı çocuk yetiştirme bilgi ve becerilerinin geliştirilmesi ile aile sisteminde özgürlük, sorumluluk ve toplumsal değerler arasında bir denge sağlanması konularında bilgilendirme ve bilinçlendirme yapılmaktadır. Kısaca bu merkezlerde; ailelerin ekonomik, toplumsal, kültürel ve psikolojik sorunlarla baş edebilmeleri için korunması, desteklenmesi ve güçlendirilmesi amacıyla hizmetler verilmesi amaçlanmıştır.

Aile Danışma Merkezlerinde; sosyal çalışmacı, psikolog, çocuk gelişimci, hekim (tercihen aile veya toplum hekimi) ve avukat aracılığı ile çeşitli hizmetler verilebilmektedir. Aile Danışma Merkezleri Yerel Yönetim ile sivil toplum işbirliği ile veya üniversitelerin bulunduğu illerde üniversite, yerel yönetim ve/veya sivil toplum örgütlerinin işbirliği ile yapılabilmektedir. Proje yerel yönetimlerce uygulanmaktadır.

Bu konu ile ilgili diğere Proje ise; Aile Okulu Programıdır.

Bu projenin temel amacı, aile bireylerinin çağı uygun, kişisel ve duygusal gelişimlerini olumlu yönde etkileyen bilgi, beceri ve davranış geliştirmelerini sağlamaktır. Aile Okulu Programının amacı, toplumun ailenin önemine dikkatini çekmektir. Aile içi iletişimden çocuk eğitime kadar uzanan geniş bütünlükte aile üyelerinin gerekli donanımının sağlanması ve aile kurumuna sorunların çözüldüğü temel bir merkez olarak bakılması gerektiğini vurgulamaktır. Bu amaçtan hareketle aile kurumunun üstlendiği fonksiyonlarla özel ve yerinin doldurulamayacak bir kurum olduğu teması kitlelere duyurulmaya çalışılacaktır. Öncelikle bilgiye ulaşma imkânı olmayan, kentlerin kenar mahallelerinde oturan düşük sosyo-ekonomik düzeydeki ailelere eğitim verilmesi amaçlanmaktadır. Genel yaklaşım ise bütün ailelere imkânlar dâhilinde ulaşılmasıdır.

Genel Müdürlüğümüz imkânları ölçüsünde isteyen belediyelere eğitimcilerin eğitimi konusunda yardım etmektedir.

Saygılarımla.

Nimet ÇUBUKÇU
Devlet Bakanı